

נושאי הלימוד בהיסטוריה, בחינוך הממלכתי, לקראת בחינת הבגרות לעולים חדשים 022284 – לתלמידים שהחלו את לימודיהם בכיתה י' תשע"ח- תשע"ט

אפשר להתייעץ ולהסתייע בכל עת במרים עופר – 0544790910, ofermimi@gmail.com

- הפרטים הצבועים **בזרוד** - אינם לבגרות.
 - הפרטים הצבועים **בירוק** הינם להערכה חלופית. (30%), לאקסטרניים (לשאלון 22272)
- תקופה ראשונה: הלאומיות בישראל ובעמים – ראשית הדרך עד 1920**

- א. מאפייני תופעת הלאומיות המודרנית והתנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19
1. המאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית כתופעה חברתית, תרבותית ופוליטית.
 2. הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.
 3. המאפיינים ודפוסי הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.

ב. התנועה הלאומית היהודית המודרנית ומאפייניה העיקריים

1. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית.
2. פועלו ותרומתו של בנימין זאב הרצל לבניית התנועה הציונית ולארגונה: 'מדינת היהודים', תכנית באזל, המסגרות הארגוניות למימוש מטרות התנועה, ניסיונותיו לקדם את קבלת הצ'ארטר, ויכוח אוגנדה.

3. א. הוויכוח בין הציונים בסוגיה: מהי הבעיה העיקרית של היהודים בגולה ומהן הדרכים להתמודדות עמה.

ב. העמדות השונות בקרב הציונים בשאלת התרבות והחברה העתידה לקום בארץ-ישראל.

ג. דפוסי הפעילות של התנועה הציונית בגולה ובארץ-ישראל

1. דפוסי הפעולה של התנועה הציונית בגולה, (אגודות ציוניות, תרבות ציונית, מסגרות לעלייה ולהכשרה) ותרומתן לביסוס התנועה הציונית.
2. פעולותיהם של הציונים בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה: הסיבות לעליות לארץ-ישראל, קשיי העולים, מפת ההתיישבות, צורות התיישבות, מסגרות פוליטיות- חברתיות וביטחוניות, תרבות וחינוך, אישים וארגונים שסייעו לפעילות הציונית.

3. התנועה הציונית והיישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה
- א. עמדת מנהיגי התנועה הציונית כלפי הצדדים הלוחמים בזמן מלחמת העולם הראשונה.
- ב. המדיניות של השלטון העות'מני כלפי היישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה: יעדים ודרכי פעולה למימושם.
- ג. קשיי היישוב היהודי ודרכי התמודדותו עם הקשיים: הוועד להקלת המשבר, ניל"י.
- ד. הצהרת בלפור: תוכנה, הקשיים הנובעים מנוסח ההצהרה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה, כיצד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים והערבים.

תקופה שנייה: בין שתי מלחמות העולם והיישוב היהודי בארץ-ישראל

בימי מלחמת העולם השנייה

פרק א': אירופה וארצות אגן הים התיכון בין שתי מלחמות עולם

1. 14 הנקודות של וילסון' וחוזה ורסאי.
2. השינויים העיקריים שחלו במפה המדינית של אירופה ושל המזרח התיכון (כולל שיטת המנדטים).

פרק ב': בניין הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל בין שתי מלחמות העולם

1. כתב המנדט ותרומת השלטון הבריטי לפיתוחה של הארץ
2. דרך בניין הבית הלאומי בשנות העשרים והשלושים: הסיבות לעלייה, מאפייני העולים וההישגים בתחומים האלה: התיישבות חקלאית ועירונית, מסגרות חברתיות, כלכליות ופוליטיות וכינון המוסדות הלאומיים.

פרק ג': יהודים, ערבים ובריטים בשנות השלושים והיישוב היהודי בארץ-

ישראל בימי מלחמת העולם השנייה

1. התגברות המתח בין שני הלאומים בארץ-ישראל והשפעותיו. היערכות היישוב היהודי בתחום הביטחון.
2. השינויים במדיניות בריטניה בארץ-ישראל מתמיכה בתכנית החלוקה ועד ליישום מדיניות הספר הלבן השלישי.

3. היערכות היישוב והתנועה הציונית לחיזוק הבית הלאומי לקראת מדינה בימי מלחמת העולם השנייה.

תקופה שלישית: נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק א': מבוא - המשטר הטוטליטרי

המאפיינים של המשטר הטוטליטרי ודוגמאות מברית-המועצות הקומוניסטית או מאיטליה הפאשיסטית.

הערה: מטרת הלימוד של פרק זה היא לסייע לתלמידים להבין כיצד מאפייני המשטר הטוטליטרי מאפשרים לשליט לממש את האידאולוגיה שלו ולכפות אותה על כל האזרחים והתושבים במדינה.

פרק ב': גרמניה – מדמוקרטיה לנאציזם (1933–1939)

לתלמידים עולים, בפרק 30% הלמידה משמעותית להתמקד ב- 3 נושאים מתקופות שונות.

מתוך הנושאים המסומנים בירוק/ אפור להערכה חלופית- סמל שאלון 022283, (ניתן להסתפק ב-2 מטלות).

1. האידאולוגיה הנאצית, כולל האנטישמיות המודרנית ומרכזיות השאלה היהודית בה.

2. הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון.

3. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם – דרך בניית המשטר הנאצי בשנים 1933–1939

(סעיף זה כולל גם את המדיניות כלפי היהודים).

4. דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים.

5. תגובות בעולם כלפי המדיניות האנטי יהודית ברייך השלישי בשנים 1933-1939) ועידת אוויאן,

אניית סנט לואיס...

6. תוקפנות ופיוס בשנות השלושים: מטרות מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית והצעדים שנקטה

גרמניה משנת 1933 ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה למימוש המטרות. מדיניות הפיוס של

אנגליה וצרפת — ביטוייה והסבר מדוע נקטו בריטניה וצרפת במדיניות זו.

ההקצנה במדיניות החוץ והתהליך שהביא לתחילת מלחמת העולם השנייה: סיפוח אוסטריה,

הסכם מינכן, הסכם ריבנטרופ-מולוטוב

פרק ג': השנתיים הראשונות במלחמת העולם השנייה והמדיניות כלפי היהודים

1. המהלכים הצבאיים העיקריים בחזיתות השונות באירופה עד קיץ 1941 והסברים

להצלחת הצבא הגרמני בשנתיים הראשונות למלחמה.

2. רעיון 'הסדר החדש' והצעדים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את מימושו.

3. מדיניות הנאצית כלפי היהודים בפולין:

א. איגרת הבזק של היידריך.

ב. המדיניות כלפי היהודים עד העברתם לגטאות.

- ג. הגטאות – מטרות (מטרות מוצהרות והסברים להקמתם), אופן ניהולם, והפיקוח עליהם.
- ד. תנאי החיים בגטו : דרכי ההתמודדות של היהודים עם המציאות הקשה בו, 'קידוש החיים' וביטוייו בחיי היום-יום, היוזנראט: תפקידיהם, פעילותם וקשייהם. תנועות הנוער : מאפייני פעילותן .

פרק ד': התרחבות המלחמה העולמית ו'הפתרון הסופי'

1. המלחמה העולמית ו'הפתרון הסופי' – יוני 1941–1945

א. הרחבת המלחמה לחזיתות נוספות : הפלישה לברית-המועצות והצטרפות ארצות-הברית למלחמה.

- ב. הקשר בין תחילת ההרג ההמוני של היהודים למלחמה בברית-המועצות.
- ג. השלבים בביצוע 'הפתרון הסופי'.

ד. ועידת ואנה- מטרת כינוסה, משתתפי הועידה, נושאים שהועלו בה וחשיבות הועידה.

ה. יחס האוכלוסייה ליהודים בארצות הכיבוש והגורמים לכך ('העומדים מהצד', משתפי הפעולה , מסייעים ליהודים ובהם 'חסידי אומות העולם').

ו. דפוסי ניסיונות הצלה — דנמרק, בולגריה, הונגריה — 'סחורה תמורת דם'.

ז. פעולות עזרה וניסיונות הצלה של היישוב היהודי בארץ-ישראל למען יהודי אירופה.

ח. עמדת ארצות-הברית ובריטניה וארגונים בינלאומיים ('הצלב האדום', הכנסייה) בשאלת מתן עזרה ליהודים.

ט. דרכי הלחימה של היהודים בזמן 'הפתרון הסופי' (בכל אחת מדרכי הלחימה יש להתייחס לזהות המצטרפים, למטרות, ללבטים, לקשיים ולמאפייני הלחימה):

1. המרד בגטאות וייחודו של המרד בגטו ורשה.

2. לוחמים יהודיים בצבאות בעלות הברית ובארגוני מחתרת.

3. הלחימה של הפרטיזנים היהודיים.

2. המפנה במלחמה, סיומה ושאלת הפליטים והעקורים

א. קרבות המפנה ומהלכי בעלות הברית שהביאו לתבוסת גרמניה ולהכנעת יפן.

ב. סיום מלחמת העולם השנייה והמניעים להטלת פצצות האטום.

ג. פליטים ועקורים — השיבה לאן?

ד. הקמת האו"ם.

תקופה רביעית: בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק א': המאבק של היישוב היהודי להקמת המדינה בשנים 1945–1949

1. עמדת בריטניה וארה"ב בשאלת הפליטים העקורים ובשאלת ארץ-ישראל (עמדת בוויין, דוח הריסון, הועדה האנגלו-אמריקנית)
2. מאבק היישוב בבריטים: מאבק בתחום העפלה, פעולות ההתיישבות ומאבק צבאי.
3. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם, הדיון באו"ם – עמדת המעצמות (השפעת 'המלחמה הקרה' על עמדת המעצמות בדיון באו"ם), החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 והתגובות לה בקרב היישוב היהודי והפלסטיני ועמדת מדינות ערב.
4. מלחמת העצמאות חלק א' (הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה- תכנית ד')
5. ההכרזה על הקמת המדינה, הוויכוח על מועד ההכרזה, הקמת צה"ל ופירוק המחטרות ומטה הפלמ"ח.
6. מלחמת העצמאות- חלק ב': פלישת מדינות ערב, קרבות עשרת הימים והמבצעים האחרונים בצפון ובדרום, הסכמי שביתת הנשק והיווצרות בעיית הפליטים הפלסטיניים.

פרק ב': מדינת ישראל במזרח התיכון

1. השפעות תהליך הדה-קולוניזציה והמלחמה הקרה על הקמתן של מדינות עצמאיות ריבוניות באגן הים התיכון.
2. גורמי אחדות ופירוד בעולם הערבי במזרח התיכון.
3. מדיניות הפנים ומדיניות החוץ של מצרים בימי נאצר.
4. השפעות של תוצאות מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל ושל תהליך ההקמה של מדינות עצמאיות ריבוניות בארצות אגן הים התיכון על גורל היהודים בארצות אלה (הסבר התהליך הכללי ודוגמאות ממדינות שונות).
5. הבעיות הלא-פתורות בעקבות מלחמת העצמאות, שאלת הביטחון השוטף והביטחון הבסיסי. מלחמת סיני: גורמים, מעורבות המעצמות, תוצאות והשפעות.
6. מלחמת ששת הימים: סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעות של המלחמה על ישראל, על הפלסטינים ועל מדינות ערב.
7. מלחמת יום הכיפורים: סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעות של המלחמה על מדינת ישראל ועל מדינות ערב.
8. הסכמי השלום בין מדינת ישראל לבין מצרים וירדן, (גורמים מסייעים, עיקרי ההסכמים ומשמעותם).

פרק ג': עלייה, קליטה ועיצוב החברה והתרבות במדינת ישראל

1. העלייה והקליטה בשנות החמישים והשישים:
 - א. ארצות המוצא של העולים, גורמי העלייה, ממדי העלייה ומאפייניה: עליית הצלה, עלייה מבוקרת, עלייה חשאית.

ב. תהליך קליטת העולים – הקשיים והגורמים שהשפיעו על דרכי הקליטה (כולל אירועי ואדי סאליב – יולי 1959, משמעותם והשפעתם).

2. גלי העלייה למדינת ישראל בשלושים השנים האחרונות של המאה העשרים : ארצות המוצא, הסיבות לעלייה, דרכי ארגון העלייה, תהליכי הקליטה וקשיי העולים.

המעבר 'מכור היתוך לחברה רב-תרבותית' וביטוייו השונים בחברה בישראל ובתרבותה.

3. התמורות בעיצוב זיכרון השואה : השפעת משפט אייכמן ומלחמות ישראל, תמורות ביחס לניצולים, בהתייחסות למושג גבורה ולזיכרון הפרטי.

4. ישראל ויהדות התפוצות : קשרים ויחסי גומלין, מקומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ריבונית בחיי היהודים בתפוצות.

מבנה הבחינה לעולים חדשים 022284

בבחינה ארבעה חלקים. הנבחנים יענו על ארבע שאלות. בכל שאלה יהיו בדרך-כלל שני סעיפים. (לכל שאלה – 25 נקודות).

התלמיד יענה על שאלה אחת מכל פרק.

התקופה הראשונה : הלאומיות בישראל ובעמים – ראשית הדרך עד 1920

התלמידים יענו על שאלה אחת מבין שלוש.

השאלה הראשונה תהיה מפרק א', השאלה השנייה – מפרק ב' והשאלה השלישית – מפרק ג'.

התקופה השנייה : בין שתי מלחמות העולם (1920–1939) והיישוב היהודי בארץ-ישראל בימי מלחמת העולם השנייה

התלמידים יענו על שאלה אחת מבין שלוש.

השאלה הראשונה תהיה מפרק א', השאלה השנייה – מפרק ב' והשאלה השלישית – מפרק ג'.

התקופה השלישית : נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

התלמידים יענו על שאלה אחת מבין ארבע.

שאלה אחת תהיה מפרק א' ו-ב' ושלוש השאלות האחרות תהיינה מפרקים ג' ו-ד'.

חלק רביעי - התקופה הרביעית : בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

התלמידים יענו על שאלה אחת מבין ארבע.

שתי שאלות מפרקים א', ב' ושתי שאלות : שלישית ורביעית – מפרק ג'.

שאלון מותאם לעולים חדשים :

- א. שאלה אחת מהתקופה הראשונה א מהתקופה השנייה 33 נקודות
- ב. שאלה אחת מהתקופה השלישית. (נאציזם, אנטישמיות, מלח"ע השנייה והשואה) 33 נקודות
- ג. שאלה אחת מהתקופה הרביעית (בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון) 34 נקודות